

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مؤسسه منطقه‌ای
استانداردسازی، ارزیابی انطباق، تأیید صلاحیت و اندازه‌شناسی (ریسکام)»

مقدمه

سازمان اکو با هدف افزایش همگرایی اقتصادی و توسعه تأسیس شد. یکی از زمینه‌هایی که می‌تواند چارچوب و مبنای این همکاری‌ها را تقویت کند. ایجاد نهادها و سازوکارهایی برای همگرایی در مباحث فنی و پایه‌ای است تا اهداف مورد نظر اکو از جمله اهداف مندرج در اسناد پایه سازمان اکو مانند استراتژی همکاری‌های اقتصادی و چشم‌انداز سازمان اکو برای سال ۲۰۱۵، تحقق یابد. ایجاد مؤسسه منطقه‌ای اکو در زمینه استانداردسازی، ارزیابی انطباق، تأیید صلاحیت و اندازه‌شناسی که پیشنهاد آن توسط جمهوری اسلامی ایران ارائه شده است، یکی از اقداماتی است که برای رسیدن به اهداف و توسعه همکاری‌های منطقه‌ای ضروری انگاشته می‌شود.

توافق اولیه در خصوص ایجاد مؤسسه منطقه‌ای اکو در زمینه استانداردسازی، ارزیابی انطباق، تأیید صلاحیت و اندازه‌شناسی و تدوین استراتژی توسعه همکاری‌ها در سومین اجلاس وزرای صنایع کشورهای عضو سازمان اکو که سال ۲۰۰۶ در لاهور پاکستان برگزار شد حاصل گردید. منطقه‌ای استاندارد که مقر آن در تهران خواهد بود، با همکاری سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای مشابه می‌تواند زمینه مشارکت مؤثر کشورهای عضو را در تدوین استانداردهای بین‌المللی و ضوابط و رویه‌های بین‌المللی مربوط به ارزیابی انطباق، تأیید صلاحیت و اندازه‌شناسی فراهم کند.

ارزیابی لایحه

۱. در ماده واحده به دولت اجازه پیوستن به مؤسسه و پرداخت حق عضویت و کمک‌های مربوطه داده شده است. باید در نظر داشت که مطابق اصل هشتم قانون اساسی «گرفتن و یا دادن وام یا هرگونه کمک بلاعوض داخلی و خارجی از طرف دولت باید با تصویب مجلس شورای اسلامی باشد». براساس این به نظر می‌رسد گنجاندن مجوز ارائه کمک از طرف دولت جمهوری اسلامی ایران در شرایطی که نوع و میزان آن معین نباشد، خلاف قانون اساسی بوده و باید حذف شود.

۲. متن موافقتنامه دارای مقدمه‌ای است که هر چند به جهت موازن حقوق بین‌الملل لازم‌الاجرا نمی‌باشد، اما از اهمیت تفسیری بسزایی برخوردار است. موارد مندرج در این مقدمه به‌ویژه بند آخر ذیل عنوان اصطلاحات و تعاریف، تا حدی با ابهام مواجه است، زیرا تعریف اصطلاحات فنی را به سایر اسناد و مؤسسات بین‌المللی واگذار کرده است که خود سبب می‌شود تعاریفی از برخی مقررات بین‌المللی برای دولت جمهوری اسلامی ایران

لازم‌الاجرا باشد که به تصویب مجلس شورای اسلامی نرسیده است. از طرف دیگر حتی متن ارائه شده نیز ایراد و ابهام وجود دارد و مشخص نشده است که اولاً منظور از اصطلاحات کلی و واژه‌های پایه بین‌المللی چیست؟ ثانیاً در صورت تعارض میان تعارف مؤسسات بین‌المللی اشاره شده (ایزو، کمیسیون بین‌المللی الکتروتکنیک) یا تعارض تعاریف پایه کدام یک باید مبنا قرار گیرد.

۳. در انتهای ماده در خصوص صلاحیت‌ها، مزیت‌ها و مصونیت‌های قانونی مقرر شده است که «موافقتنامه وضعیت حقوقی ریسکام نمایندگان کشورهای عضو و کارکنان بین‌المللی» به تصویب شورای عمومی خواهد رسید. شاید در بادی امر با توجه به عنوان موافقتنامه این‌گونه تلقی شود که تصویب دولت‌های عضو نیز ضرورت دارد، اما عدم تصریح آن در متن موافقتنامه می‌تواند ابهاماتی جدی ایجاد کند. ضرورت دارد متن به‌گونه‌ای اصلاح شود که لزوم «تصویب مراجع صالح دولت‌های عضو» در آن دیده شود.

۴. در ماده (۳) در خصوص عضویت اعضای اکو این‌گونه مقرر شده است که «هر کشور عضو اکو، عضو ریسکام خواهد بود مشروط بر اینکه مفاد این اساسنامه را به‌طور رسمی اعمال کند». این بند به حدی مبهم است که اساساً چارچوب شیوه‌های التزام کشورها در قبال معاهدات را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. التزام کشورها به معاهدات از طریق امضای تصویب، الحاق، پذیرش و تأیید امکانپذیر است که آن هم باید طبق مقررات داخلی هر کشور صورت پذیرد. «اعمال رسمی یک موافقتنامه» به حدی مبهم است که نه تنها هیچ کدام از این موارد را تداعی نمی‌نماید، بلکه ارائه نامه رسمی دایر بر اعمال آن متبادر می‌شود.^۱ به نظر می‌رسد که ضرورت دارد این بند اصلاح شده و لزوم تصویب متن توسط دولت‌های عضو اکو در آن گنجانده شود.

۵. در ماده (۱۴) در خصوص حل و فصل اختلافات نیز از تهیه و تصویب مقررات توسط شورای عمومی صحبت به میان آمده است، درحالی که براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تفسیر شورای نگهبان تنها موافقتنامه‌ها و کنوانسیون‌ها برای جمهوری اسلامی ایران تعهد آورند که به تصویب مجلس شورای اسلامی برسند. بنابراین بدون پیش‌بینی مقرره‌ای چه در خود ماده و چه به عنوان تبصره ماده واحده با این مضمون که «شیوه‌های حل و فصل اختلافات مذکور در ماده (۱۴) پس از تصویب جمهوری اسلامی ایران و با رعایت اصل یکصدوسی و نهم قانون اساسی لازم‌الاجرا خواهد بود».

نتیجه‌گیری

انعقاد موافقتنامه‌های همکاری‌های فنی و اقتصادی به رشد تجارت همگرایی اقتصاد و توسعه کمک می‌کند و از این حیث بسیار مورد استقبال است. این موافقتنامه نیز از این حیث مورد تأیید است اما دارای ایراداتی است که لازم است ایرادات رفع و سپس تصویب شود.

۱. هرچند که دولت در راستای پیوستن جمهوری اسلامی ایران به این موافقتنامه شیوه مصرح در قانون اساسی را رعایت کرده است، اما از منظر حقوقی این بند بدین صورت با قانون اساسی بسیاری از کشورها از جمله جمهوری اسلامی ایران و تفسیر شورای محترم نگهبان مغایرت دارد، زیرا می‌توان از آن تفسیر کرد که اعمال رسمی توسط نماینده دولت جمهوری اسلامی ایران کفایت می‌کند.